

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom Creative Commons Imenovanje 4.0 međunarodna.

Arkadiusz KRASICKI

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
Ul. dr. Franje Tuđmana 24
HR – 23 000 Zadar
arkadiusz.krasicki@gmail.com

UDK 81'373.612.2
27-277

DOI: <https://doi.org/10.29162/ANAFORA.v6i1.5>

Pregledni članak Review Article

Ana ALBIN

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
Ul. dr. Franje Tuđmana 24
HR – 23 000 Zadar
ana.albin16@gmail.com

Primljeno 8. veljače 2019.
Received: 16 February 2019

Prihvaćeno 12. travnja 2019.
Accepted: 12 April 2019

ULOGA METAFORE U ISUSOVOJ POLEMICI S FARIZEJIMA (Mk 2,18–20)

Sažetak

Biblija je temelj kulture i književnosti. Iako se čini pomalo zanemarenom u sadašnjosti ipak nije prestala žariti i odsijevati nadahnutom riječju te nije prestala biti uzorom književnih pravaca. Evanđelje je samo po sebi književna vrsta, a njegov autor rabi stilske figure kao što je na primjer metafora. Uloga evanđelista kao autora također je važna. Pomoću povijesno-kritičke metode otkriva se u odlomku Mk 2,18–20 izuzetnost metafore *zaručnik*, *zaručnica* i *svadba* (odnosno svatovi). Tri metafore stvaraju logičnu cjelinu. Pomoću te stilske figure čitatelj može prihvatiti Isusovu pouku u kojoj skriva svoj identitet. Polemika je samo izraz ili pak razlog za korištenje metafore koja je tipičnim izrazom židovskog poučavanja. Korištena metafora također postaje „mostom“ koji spaja prošlost sa sadašnjošću i time nadopunjava ograničenost povijesno-kritičke metode. Isus nije samo izrekao istraživane retke u doslovnom smislu. U njima se skriva i duhovni smisao koji upućuje na Kristovo spasenjsko poslanje.

Ključne riječi: Isus, metafora, duhovni smisao, polemika, egzegeza

Uvod

Zbirka Isusovih govora i čudesa te knjiga raspeća i uskrsnuća poznate su kao evanđelje. Ono je plod ponajprije samoga Učitelja iz Nazareta koji otkriva, odnosno objavljuje svoj identitet i poslanje cijelom svijetu. U ovom radu istražiti ćemo kratki odlomak koji je bogat stilskom figurom – metaforom.

Čini nam se korisnim sagledati Isusovu polemiku o postu upravo sa stajališta stilske figure uzimajući u obzir metode i načela povijesno-kritičke metode tumačenja biblijskog teksta. U Ovom članku istaknut ćemo ulogu metafore *zaručnika, zaručnice* i *svadbe* u cjelokupnom shvaćanju Isusova identiteta i njegova poslanja.

1. Biblija kao književno djelo

Usred književnih djela koja su tijekom povijesti određivala oblike, vrste te pravac u književnom stvaralaštvu izranja Biblija¹ – *knjiga života*. Poznato je da je Biblija temelj svekolike ljudske uljudbe, pismenosti i kulture. Ona je poput zakopanog blaga (Dugandžić 2011: 11–12). Tu činjenicu možemo shvatiti dvojako: blago koje je zakopano zbog nepoznavanja ili namjerne ignorancije ili pak blago zakopano zbog očuvanja kroz vjekove. U prilog toj tvrdnji ide metafora iz Knjige Otkrivenja (5,1), prema kojoj se Biblija može usporediti s *Knjigom sa sedam pečata*. Biblija u cijelosti, kao književno djelo prevedena je na 692, a samo Novi zavjet na preko 1500 živućih jezika, navodi najnovije istraživanje Svjetskog saveza biblijskih društava (UBS).² Ipak kako primjećuje Michael O'Brien „Moderni se um više ne oblikuje na temeljima apsolutnih istina što su ih negdašnja društva držala upisanima u naravni zakon, a koja su nam na jedan eksplicitniji način objavljena po kršćanstvu.“ (citirano prema: Hranjec 2009: 253). Moguće da je to jedan od razloga zašto se neki književnici ne odnose prema Bibliji kao književnom djelu koje određuje pravac i oblik. Zašto? Je li to činjenica prosvjetiteljstva ili pak postoji neki drugi razlog? Jedan od njih je, kako primjećuje Stjepan Hranjec: „Kršćanski, dakle, gledano – ali ne samo kršćanski, u ovim našim

¹ Mnogi pisci tijekom povijesti određuju svoj pravac na temelju biblijskih tekstova. U ovom slučaju služe se njima kao književnim spomenicima ne prizivajući se na biblijsku inspiraciju.

² Svjetski savez biblijskih društava (*United Bible Societies*) udruženje je više od 140 biblijskih svjetskih društava koje nastoji ljudima cijelog svijeta omogućiti pristup Svetom pismu, također istraživanje se odnosi na početak 2019. (usp. <https://www.unitedbiblesocieties.org/key-facts-bible-access/>; 26. 3. 2019.).

prostorima stalno živimo u nevremenu. Donedavni ateistički društveni model negirao je, zatirao ili, u boljem slučaju, marginalizirao svaki kršćanski pogled na svijet, svako tumačenje i afirmiranje vječnih istina temeljenih na kršćanskim načelima. Tako bijaše i s književnošću.“ (2009: 253). S druge pak strane gledajući stvaralaštvo hrvatske književnosti nemoguće je „tražiti izvorišta hrvatskoj književnoj tradicijskoj kulturi, a da se pritom ne pretpostavi Biblija. Ona je nezaobilazna već i stoga što su Hrvati već po dolasku na ove prostore stupili u doticaj s kršćanstvom.“ (Botica 1994: 9).

Uz Stari zavjet posebnu strukturu i novi pravac u književnosti zauzimaju evanđelja, odnosno evanđelje.³

1.1. *Evanđelje kao književna vrsta*

Izraz εὐαγγέλιον (dobra vijest, radosni navještaj) poprima kroatizirani oblik *evanđelje*. U grčkom jeziku taj se izraz odnosio na pobjedničke vijesti ili se povezivao s rođenjem ili dolaskom novoga cara. Prema tome, nije se odnosio na knjigu ili spis nego na navještaj ili poruku. Teško je dokazati je li Isus koristio riječ evanđelje u svojem naučavanju o Kraljevstvu Božjem. Zsigurno, njegovi sljedbenici su je koristili s naglaskom da Radosna vijest uključuje i nauk o Božjem Kraljevstvu (Brown 2008: 99–100). Izraz evanđelje pojavljuje se doduše na primjer kod Marka (1,1), ali ima narativni karakter i činjenica je zahvata samoga evanđelista.

Biblijska znanost primjećuje da prvenstvenu ulogu u građi evanđelja ima Isus – Učitelj iz Nazareta – ali se drugotni element pripisuje kreativnim teolozima i piscima koji su svojim radom pridonijeli prije svega teološkom pogledu, ali i samoj književnosti (usp. Dugandžić 2011: 242). U prilog tome govore i nastojanja oko potrage za podrijetlom književne vrste evanđelja. Mnogi pokušavaju u književnom obliku evanđelja pronaći korijene u Starom zavjetu. Drugi govore o podlogama u imitiranju svjetovnih biografija. Inič ističu kreativnost evanđelista. Naravno, to su samo hipoteze. Odgovor je uvijek isti – Isus je sam doprinio građi evanđelja koje je samo po sebi književna vrsta (Brown 2008: 102–106).

Osim činjenice da je evanđelje književna vrsta *pro se ipso*, ono u svojim pojedinim segmentima sadrži i druge književne forme i literarne figure. Po-

³ I. Dugandžić slijedi činjenicu da je evanđelje jedno kao književna vrsta, ali ima četiri ljudska autora, koji se koriste, u slučaju sinoptika istim izvorima. Stoga kao i većina znanstvenika rabimo naziv evanđelje, ali i evanđelja (usp. Ivan Dugandžić, *Upoznajmo Bibliju*, Zagreb, 2011., 239).

vijesno-kritička metoda upućuje na konkretan pristup Bibliji i sagledava ju iz književnog kuta: kritika teksta, lateralna ili literarna kritika, kritika izvora, literarne vrste, životna situacija književnih vrsta i ostale nove metode literarne analize. Spomenuti literarni aspekt utječe na tumačenje biblijskog teksta, ali ga ne prekoračuje.⁴ *Status questionis* našega istraživanja je uloga metafore u polemici između Isusa i farizeja iz Markova evanđelja oko liturgijskog posta (usp. Mk 2,18–20). Uzet ćemo u obzir upute Biblijske komisije za tumačenje Biblije u Crkvi.

1.2. Evanđelje po Marku

Datum sastavljanja Markova⁵ evanđelja stavlja se između 60. i 75. godine. Autor je Marko, suradnik i „tumač“ Petrov, obično se poistovjećuje s Ivanom zvanim Marko iz Djela apostolskih, čija je majka imala kuću u Jeruzalemu. Neki, koji odbacuju to pripisivanje autorstva, smatraju da bi autor mogao biti neki nepoznati kršćanin, imenom Marko. Tekst je pisan grčkim jezikom. Postoji nekoliko podjela tog Evanđelja, međutim ova podjela najjednostavnije prati tijek misli, iako se ne može tvrditi da je autor samog Evanđelja tako mislio:

prvi dio: Vrijeme iscjeljivanja i propovijedanja u Galileji (1,1 – 8,26)

drugi dio: Navještaj muke; smrt u Jeruzalemu, uskrsnuće (8,27 – 16,8) + 16,9–20 (usp. Brown 2008: 126).

Ova problematika zadire samo u prvi dio, u perikopu o postu i tome je posvećeno cijelo razlaganje.

2. Perikopa Mk 2,18–20

Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ· διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν;

ὕνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ’ αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ’ αὐτῶν οὐ δύνανται νηστεύειν.

⁴ Joseph Ratzinger kritizira *povijesno-kritičku metodu* koja nije do kraja adekvatna u interpretaciji biblijskih tekstova. J. Ratzinger, *Gledati probodenoga*, Split, 2008; BENEDIKT XVI., *Isus iz Nazareta*, Split, 2013; *Isus iz Nazareta. Od ulaska u Jeruzalem do uskrsnuća*, Split, 2011; *Riječ Božja. Pismo-tradicija-služba*, Zagreb, 2012.

154 ⁵ Stavljamo Mk tekst na prvo mjesto zbog suvremenih istraživanja koja mu daju prednost nastanka.

ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῆ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

¹⁸Ivanovi su učenici i farizeji postili. I dođu neki i kažu mu: »Zašto učenici Ivanovi i učenici farizejski poste, a tvoji učenici ne poste?« ¹⁹Nato im Isus reče: »Mogu li svatovi postiti dok je zaručnik s njima? ²⁰Dokle god imaju zaručnika sa sobom, ne mogu postiti. Doći će već dani kad će im se ugrabiti zaručnik i tada će postiti u onaj dan!«

2.1. Kritika teksta

Grčki je tekst prilično čist i slobodan od zahvata prepisivača. Osim jedne izmjene u kodeksima i rukopisima u retku 18: Ta Bss D Θ 565 13^r 1424 M 713 A^s latt syph ar drže *učenici i farizeji* dok drugi ms i tumačenja prezentiraju formu *učenici Ivana i farizeja* (Langkammer 1977: 115). Osim te sitne i neznatne promjene u gramatičkoj formi ne postoji nijedna druga. Teško je također pronaći razlog zašto je tradicija odlučila spojiti taj odlomak s prethodnim. Ne ulazimo u evanđeoski tekst ostalih sinoptika, nego istražujemo isključivo ovaj.

2.2. Kritika oblika

Istraživana perikopa pisana je u obliku proze. Zbog učestalih metafora: *zaručnik* – νυμφίον (koja se pojavljuje tri puta samo u jednom (r. 19) retku te interpunkcije; svatovi – οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος (jednom kao reakcija na protutezu), vidljivo je da je to tekst komunikacije. Iako ne istražujemo nastavak teksta, vidimo da se Isus koristi i drugim metaforama: *zakrpa*, *rupa*. Metafora uvodi u dublji smisao. Ona je most koji prenosi čitatelja i slušatelja u duhovnu poruku.

Zbog zapleta i antiteza u samom odlomku priklanjamo se obliku teksta koji definiramo kao polemiku s temom o postu, iako perikopa svoje mjesto ima u žanru o ozdravljenjima, odnosno ozdravljenju uzetoga (usp. Mk 2,1+).

Prisutni su i dijalozi koji zauzimaju posebno mjesto u cijeloj polemici. Stoga ovu polemiku možemo definirati i kao susret. U takvoj kompoziciji evanđelist Marko otkriva *verba Domini*.

2.3. Kontekst

Odlomak Mk 2,18–20 sastavni je dio veće perikope sve do retka 22. Zapravo, u konačnom izdanju cjelina obuhvaća pasus 2,18–22. Sam uvod prema biblijskim komentatorima plod je mlade zajednice kršćana što je i razlogom njego-

vim učenicima predbacivanih *krivičnih djela* Isusu i njegovim učenicima. Optuženi su učenici, a ne Isus (Langkammer 1977: 115). Kontekst koji dolazi po istraživanju *Sitz im Leben* same zajednice, upućuje na neprestana dokazivanja vrijednosti Zakona, koje su zastupali farizeji nad Isusovim naukom (Langkammer 1977: 115).

Kontekst redaka Mk 2, 18–20 jedna je od cjelina takozvanih Galilejskih polemika o postu, koja čini zasebnu raspravu, ne nastavljaajući se na prethodnu, ali čineći niz od 5 prigovora farizeja, pismoznanaca i ostalih, dok uspoređujući u Mt i Lk nastavlja se na ostale farizejske prigovore (usp. Mt 9, 11+, Lk 5, 21+).

Evandelist Marko započinje da su Ivanovi učenici i farizeji postili, a ta je praksa bila dobro poznata tadašnjem svijetu, pa su neki odlučili zapitati ga o tome. Redci Matejeva evanđelja koji donose isti tekst (usp. 9,14–15) stavljaju naglasak na to da pitanje postavljaju Ivanovi učenici, „iako nije sigurno da li su bili doista zainteresirani, zbunjeni ili ga pokušavaju prevariti, s obzirom da su i oni kao i farizeji, bili nepozvani gosti na Levijevoj gozbi“ (usp. Utley 2019), dok Lk evanđelje donosi nastavak prethodne perikope (usp. 5, 30+), što podrazumijeva pitanje farizeja i pismoznanaca. U Mk Isus je predstavljen kao netko tko huli, tko čini suprotno Zakonu, tko je odudarao od tadašnjih religijskih uvjerenja na temelju svog višeg autoriteta, zbog čega su ga nastojali ubiti (Brown 2008: 129).

Prema tome tema određuje i cjelinu, koju smo sveli na rr. 18–20, iako su i ostali redci bogati metaforama.

3. Egzegeza

3.1. *Odgovor na prigovor*

U sljedećim redcima nalazi se Isusov odgovor u formi metafore – *zaručnika i svatova* (*svadbene gozbe*). Isus na napad farizeja i Ivanovih učenika postavlja protupitanje: „Mogu li svatovi postiti dok je zaručnik s njima?“ (Mk 2,19). Uspoređujući Isusovo pitanje kod sinoptika, razlika postoji kod Mt, jer jedino Mt upotrebljava izraz žalovati, *oplakivati*, *tugovati* (Mt 9,15), dok u Mk i Lk stoji izraz *post*, *postiti* (Mk 2,19; Lk 5,34). Uzevši u obzir da Mt piše svojim sunarodnjacima, Židovima, usredotočuje se na Isusa, kao dugo očekivanog Mesiju – Krista, pa za post upotrebljava izraz žalovati.

Kod Židova je postojala jedna vrsta književnosti poznata kao „apokaliptička“. Židovi su smatrali da ovim svijetom vladaju sile zla, ali da će ih Bog uništiti tako da će poslati nekog poput Mojsija (Pnz 18,15–19); Ilije (Mal 4,5–6), ali ponajprije Davidova sina, velikog kralja i ratnika, da će njihov narod u konačnici vladati u slavi, a do tada bili su ujedinjeni u „iščekivanju Izraelove utjehe“ (Lk 2,25); (usp. Alexander (ur.) 1989: 496–498). Sukladno rečenomu, Židovima nije bilo potrebno naglašavati post. Međutim, Mk piše Rimljanima, i stavlja naglasak na izraz *postiti*. Zašto? Isus želi skrenuti pozornost na smisao posta, upravo zbog Židova koji su od posta učinili trgovinu s Bogom. Odgovarajući post opisan je u Izaiji 58, a sam Isus dao je primjer (Mt 4,2) i uputu (Mt 6,16–18). Starozavjetni post nije zahtjev za vjernike Novoga zavjeta (usp. Dj 15: 19–29). Post nije način pokazivanja vlastite duhovnosti (usp. Izaija 58; Mt 6, 16–18), nego približavanja Bogu i traženja Njegova vodstva (tj. Isusa, Mt 4,2) (usp. Utley 2019). Sada kada se poznaje kontekst izraza *postiti*, žalovati, neizbježno se nameće slika svadbe, svatova.

Izraz *svatovi* u doslovnom bi izričaju trebalo prevesti οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος⁶ što u hrvatskom prijevodu u doslovnom smislu znači *Sinovi zaručnika* (množina), što je semitski izraz (usp. Harrington 1997: 186). Svadbena gozba samo je jedna od metafora koja je ekvivalent za Božje Kraljevstvo s kojom se Isus poslužio kako bi navijestio Radosnu vijest⁷. U SZ-u prvi se put upotrebljava slika ženidbenog veza Gospodina i njegova naroda čiji je savez sklopljen na Sinaju u Hoš 1, 1+. Naime, Izrael kao Gospodnja zaručnica često se odavala nemoralu, prostituciji i takav je odnos označen kao preljubnički (Biblija 2014: 1301). Taj motiv također preuzimaju i drugi proroci: Iz 1,21; Jr 2,2; Ez 16,23 te Pj, i Ps 45. Dakle, primjena starozavjetne logike i odabrane perikope, razmjena rečenica između „napadača“ i Isusa prelazi u kraći govor koji otkriva Isusa kao zaručnika onih koji mu pripadaju (usp. Iv 3,29). Usudimo se reći kako je indirektno rečeno da iznovice Izrael (farizeji i ostali) pada u preljub. Pod tim pojmom shvaćamo nerazumijevanje Isusovih riječi o starom i novom, to znači o starom *kvascu farizeja* i o novom Isusovu nauku na što upućuju elementi polemike (usp. Mk 8,14–21).

⁶ Metafora u izrazu οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος povezuje se s metaforom ὁ νυμφίος. To metaforско povezivanje zamjećujemo kao važan čimbenik u razmatranom odlomku te literarnu figuru koja ima svoje posebno mjesto u istraživanjima perikopi u vezi sa shvaćanjem dubljeg smisla.

⁷ Navješćuje evanđelje o Kraljevstvu te traži da ljudi u nj vjeruju (Mk 1,15; usp. Mt 8,10+; Rim 1,16+).

Isus nastavlja s još radikalnijom izjavom: „Doći će već dani kad će im se ugrabiti zaručnik“. U semitskom životu, zaručnik je bio metafora ne toliko Mesije kao osobe, već dolaska Kraljevstva Božjeg, a učenici Ivana Krstitelja i farizeji postili su i više puta tjedno kako bi ubrzali upravo Kraljevstvo Božje (Biblija 2014: 1405). Je li to predviđanje Isusove smrti? Već je početkom 20. stoljeća bibličar W. Wrede dao naznačiti literarnu konstrukciju Markova evanđelja koja nas cijelim evanđeljem postupno uvodi u Kristov misterij i Njegovo poslanje (usp.: Dugandžić 2004: 67). Wrede takav literarni motiv naziva „mesijanskom tajnom“ koja je trebala biti most između navještaja Isusa kao Mesije i vjere Pracrkve koja nije bila mesijanska (usp. Brown 2008: 151). Dugandžić primjećuje da tu treba gledati smisao Mk „mesijanske tajne“: ne učiniti nemesijansko djelovanje mesijanskim, već kako od Navjestitelja učiniti Naviještanog (2004: 68). Odgovor dobivamo gledajući tek iz uskrsne perspektive, jer nije „Isus naviještao sama sebe nego Kraljevstvo Božje, umjesto kojeg je došla Njegova smrt“ (citirano prema Dugandžić 2004: 68). Isto tako, nameće se upravo to proročko obilježje koje nagoviješta povijesno-spasenjsku perspektivu (Harrington 1997:186). Zaključno, Isus se predstavlja kao zaručnik koji će na sebi doživjeti tragičnu sudbinu trpećeg Jahvinog sluga iz Izaijina proroštva (Iz 53). Taj će zaručnik naime biti »ugrabljen«! „Riječ »ugrabljen« tehnički je izraz kojim se misli na Isusovu smrt na križu“ (citirano prema: Rebić 1977: 340).

Izrazi *tada će postiti u onaj dan* (Mk 2,20) ili *i tada će postiti* (Mt 9,15) ili *tada će postiti, u one dane* (Lk 5,35) je činjenična izjava, a ne zapovjedna, tj. Isus ne zapovijeda, već izriče što će se dogoditi (usp. Utley 2019).

Pravo središte polemike, zapravo nije religijsko prakticiranje, već Isus kao mesijanski zaručnik. Prema iznesenom, uloga metafore unutar polemike određuje interpretaciju teksta iako sam po sebi nije narativnog karaktera.

3.2. Kontekstualizacija

Opisujući ključne detalje navedene perikope, odabrali smo tri glavne teme, a to su: post, zaručnik i zaručnica, svadbena gozba

3.2.1. Post

Nato im Isus reče: »Mogu li svatovi postiti dok je zaručnik s njima?«

Nastavljajući s analizom polemike o postu (Mk 2, 18–20) mora se predočiti shvaćanje što je za Židove značilo postiti, a što za kršćane, i kakve veze ima

post sa zaručnikom i svatovima. U židovskom životu post je bio znak čovjekove malenosti pred Bogom, ovisnosti o Bogu i priznanje da je ništavan, često je bio praćen molitvama, i zapravo je predstavljao pripravu za Božju objavu. Riječ *post*, *postiti* u engleskom jeziku označuje riječ *fast*, koja također znači i *brz*. Zanimljiva je činjenica da su Izraelci pri izlasku iz Egipta jeli neukvasani kruh (*maces*), jer nisu stigli čekati da se tijesto digne, već su izašli u žurbi (usp. Izl 12,39). Taj dan izlaska iz ropstva slavi se blagdanom Pesaha – Blagdan beskvasnih kruhova – koji traje 7 dana tijekom kojih se posti ili jede beskvasni kruh (usp. Da-Don 2004: 169). Anto Popović u svojoj knjizi *Biblijske teme* govori da je sam obred posta u sebi uključivao jezgrovito povijesno pamćenje događaja, a sadržaj tog pamćenja jest upravo Izraelov prijelaz s perifernog u središnji položaj, od ropstva u slobodu, od nesigurnosti u sigurnost (2004: 227–241). Stoga, nije slučajno da u engleskom jeziku *fast* ima dva značenja.⁸ Međutim, Bog ih ne vodi odmah *u zemlju gdje teče med i mlijeko*, nego upravo suprotno, u pustinju. Tek prolazeći kroz pustinju narod može doći u Obećanu zemlju (usp. Izl 15+). SZ donosi niz primjera posta nakon izlaska: Mojsije je ostao 40 dana na Sinaju ne jedući i ne pijući prije negoli je primio Dekalog (Izl 34,28; Pnz 9,9), Daniel se također suzdržava od bilo kakvih ljudskih stvari prije negoli je primio viđenje (Dn 9,3; 10,2–12), Nehemija je molio posteći za oslobođenje Izraela (Neh 1,4+) (Khoury (ur.) 2005: 358). Služeći se mislima i riječima Božidara Mrakovčića čini se najprikladnija slika Hošee i Jeremije; oni naime, boravak u pustinji zapravo opisuju kao medeni mjesec Boga i Izraela (2014). SZ donosi u ovom slučaju prikaz Boga kao zaručnika i zaručnice. Međutim, Izrael bi iznova iznevjerio, bježao, varao, pa je Gospodin mogao zaključiti samo da što je veća Njegova ljubav, to je dalje Njegov *narod* bježao od Njega (Hoš 11,3). Stoga se Gospodin upušta u borbu sa samim sobom, u borbu između ljubavi i srdžbe, i smišlja kako će svoj narod vratiti prvoj ljubavi – odvest će ga u pustinju, gdje će početi novo vrijeme, vrijeme novog saveza u kojem će Gospodin govoriti srcu, a narod će stajati u stalnom dijalogu s Bogom, kazuje Lujić (2018: 416–419). Tu se zapravo radi o događaju u kojem će Bog odstraniti sve ono što opterećuje narod i utvrditi jedinstvene odnose koji označuju 4 elementarna glagola: *zaručiti* (‘*sr*’), *spoznati* (‘*jd*’), *odgovoriti* (‘*nh*’), *reći* (‘*mr*’) (Lujić 2018: 416–419). Zorno je shvaćanje da zaruke potječu iz ljubavi na koju će narod odgovoriti, iz čega se daje konstatirati da ljubav predstavlja novi početak – novi savez opisan glagolom

⁸ Također, slična je misao izražena u Mt 5,25: »Nagodi se *brzo* s protivnikom dok si još s njim na putu« – može se protumačiti kao poziv na post od srdžbe, od svađa i nemira, od svega prolaznoga i tek tada se može prinijeti dar na žrtveniku (Mt 5,23).

zaručiti, i tek će tada Izrael, kao prava zaručnica, uvidjeti da je njihov Bog vjeran (2018: 418).⁹ Nezaobilazan nam je podsjetnik kakvo je mjesto zapravo pustinja. Riječima proroka Ezekiel, to je „dolina kostiju“ (Ez 37), mjesto beživotnosti, kušnje, muke, navještaj nevolje i trpljenja, ali i kontemplacije i pripreve (usp. Berković 2019: 2). U svim spomenutim SZ spisima Bog ne ostavlja svoj narod u pustinji bez ičega, hrani ih, napaja ih (usp. Izl 16,17), zatim: *danju u stupu od oblaka da im put pokazuje, a noću u stupu od ognja da im svijetli* (Izl 31,22). Zato je tu bitno spomenuti i shvaćanje posta u očima naroda. Putovanje pustinjom obilježeno je mrmljanjem Izraela: zbog žeđi (Izl 16:17,3; Br 20,2s); zbog gladi (Izl 16,2; Br 11,4); zbog ratnih opasnosti (Br 14,2s); Izrael je već buntovan narod, koji odbija čak i dobročinstva svojega Boga (Ps 78;106) (Biblija 2014: 83).

Nadalje, kasnije narod počinje prakticirati post kao Zakon, kao što je već spomenuto u prethodnim redcima, upravo kako bi se prisjećali svoga saveza s Bogom, međutim tu tek dolazi do problema. U knjizi proroka Zaharije, povlači se pitanje treba li se mijenjati praksa posta, pa im Zaharija (usp. Zah 7,3–6; 9–10) odgovara da nije potrebno mijenjati praksu posta, već život, drugim riječima, plodovi posta moraju se odraziti u samom čovjekovu djelovanju (usp. Popović 2004: 241). Popović dobro primjećuje da je narod postio sa željom da pokrene Boga na djelovanje, umjesto da pokrene same sudionike posta na nov način života (2004: 241). Upravo je ovo začetak rasprave o postu u NZ-u:

„Sudite istinito i budite dobrotivi i milosrdni jedni drugima. Ne tlačite udovu ni sirotu, ni došljaka ni uboga, i ne snujte u srcu pakosti jedan prema drugom. Ali oni ne htjedoše poslušati, već prkosno okrenuše leđa; zatisnuše uši da ne bi čuli; otvrdnuše srcem kao kremen, da ne bi čuli Zakon i riječi koje im je slao Jahve nad Vojskama, svojim duhom, preko drevnih proroka.“ (Zah 7, 9–12).

No istodobno im Gospodin najavljuje spas u Mesiji (usp. Zah 8; 9).

Sukladno navedenom, u svjetlu SZ posta promotrit ćemo i post u NZ-u. Sada kad se zna da je post bio čin tugovanja, jačanje molitve i pripreva za religijske blagdane (Božju objavu), krenuvši od Mt 4,1–11 vidimo Isusov post tijekom boravka u pustinji 40 dana koji, vrativši se odande, započinje svoje javno djelovanje. Mt 6,16–18 donosi nam opetovan poziv na pustinju, odnosno post i upute na koji način postiti, direktno prozivajući sunarodnjake koji poste tijelom, a

160 ⁹ Usp. također B. LUJIĆ, *Starozavjetni proroci*, 99–101.

ne srcem. Kao konačan odgovor o postu Mt 9,14–15; Mk 2, 18–20; Lk 5, 33–35 imamo sliku zaručnika i svadbene gozbe. Ako sada primijenimo onaj novi savez u pustinji (Hoš 2,18–22) i navedene perikope NZ-a, i više je nego očigledno da je upravo Isus onaj Mesija, *onaj Dan* koji im je Jahve obećao, kada kaže *u onaj dan, ... luk, mač i boj istrijebit ću iz zemlje da mirno u njoj počiva*, dakle nema potrebe za bojem (postom), *zaručit ću te sebi do vijeka; zaručit ću te u pravdi i u pravu, u nježnosti i u ljubavi*. Glagol *zaručiti se* Biblija upotrebljava jedino za djevojku, djevicu; tako Bog posvema poništava preljubničku prošlost Izraela koji postaje kao novo stvorenje (Biblija 2014: 1303). Isto tako, tim brakom Bog više ne daje materijalna dobra (Hoš 2,10), već raspoloženje da bi narod od sada bio vjeran (2014: 1303). No, po retku koji opisuje da će se zaručnik *ugrabiti*, post dobiva novi smisao. Post postaje sredstvo duhovnog života (usp. Khoury (ur.) 2005: 359), odnosno djelo pravednosti, koje su, prema Pavlu, kršćani dužni održavati, ali ne radi postizanja opravdanja, jer ga već posjeduju, nego izricanja zahvalnosti za dar opravdanja, ističe Popović (2004: 303). Također dalje navodi da i Židovi i kršćani čine djela vjere, ali da je motivacija bitno drugačija: ono što je židovstvu konačni cilj, postizanje opravdanja, za kršćane je polazišna točka, zahvala za već primljeni dar opravdanja (2004: 303). Dakle, perspektiva kršćana o postu znači sve ono što znači i za farizeje i pismoznance, ali donosi novinu, a to su zaruke, u smislu da je Kraljevstvo Božje već tu, odnosno priprema za brak, za koji se pripremaju odricanjem samih sebe (usp. Mk 8,34–38).

3.2.2. Zaručnik i zaručnica

»Dokle god imaju zaručnika sa sobom, ne mogu postiti. Doći će već dani kad će im se ugrabiti zaručnik i tada će postiti u onaj dan!«

Metafora Krist – Zaručnik ima nesumnjivo svoju jezgru u Bibliji, možda najviše u knjizi *Pjesma nad pjesmama* (usp. Vargašević 2013: 415). Vargašević preuzima također misao Ivana od Križa koji slijedi tradicionalno Origenovo tumačenje te biblijske knjige u kojem na početku stoji:

„O ovom epitalamiju, to jest svadbenoj pjesmi držim da ju je Salomon napisao na dramski način i ispjevao kao da pripada zaručnici koja će se vjenčati i zapaljena je nebeskom ljubavlju svoga zaručnika koji je Riječ Božja. Sigurno je da ju je strastveno ljubio, bilo dušu koja je stvorena na njegovu sliku, bilo Crkvu. Tako nam ovo djelo pokazuje i koje je riječi

osobno uporabio ovaj veličanstveni i savršeni suprug obraćajući se svojoj supruzi, duši ili Crkvi.“ (citirano prema: Vargašević, 2013: 415).¹⁰

U španjolskom jeziku 16. st., kao i u suvremenom španjolskom, riječ zaručnik (*esposo*), može označavati i zaručenu osobu i osobu u braku (2013: 415).¹¹ S tim je u vezi sintagma *već da, još ne*,¹² odnosno vječita napetost između obećanja i ispunjenja, zaljublivanja i ljubavi, te besanih noći i bračne postelje. Gledajući najstarije NZ spise o zaručniku i zaručnici, ističu se Pavlove poslanice pisane nakon Kristova uzašašća kada je cvjetalo kršćanstvo, napose u Palestini i Maloj Aziji. Iz Pavlovih spisa nesumnjivo je primjetno kako je za njega Krist zaručnik, a Crkva zaručnica, vodeći se svjedočanstvima prvih Kristovih svjedoka i cijele crkvene zajednice, a zapravo je i preuzeo čestu temu SZ proroka (usp. Rebić 1977: 337–347). Rebić dalje ističe da je zajednica koja je povjerovala u Krista kao Sina Božjega i Mesiju postala novi, duhovni Izrael (Rebić 1977: 337–347), a upravo ta zajednica sama sebe naziva „Crkva Božja“ – *εκκλησια του θεου*¹³ (Dugandžić 2004: 115) te uključuje sve narode; pri čemu se Pavao poziva na tekst Post 2,18–24 o sjedinjenju muškarca i žene stavljajući sada u takav odnos Krista zaručnika i Crkvu zaručnicu (usp. Ef 5,29–30). Također, svaki pojedini vjernik koji je sjedinjen s Kristom otajstvenim vezom, zaručnica je Kristova, usp. Rim 7,4 (Rebić 1977: 337–347). Interpretacija sinoptika o zaručničkim odnosima je jasna. Mk donosi Isusa koji na sebe preuzima odnos Gospodina i Izraela, a za židovsko poimanje, prema kojem je Gospodin zaručnik, a ne Mesija, to je nečuvena izjava, kojom je zapravo poručio da je s njime došlo mesijansko kraljevstvo Božje na zemlju, da je mesijanska radost započela, to jest da je započela mesijanska svadba, a tu mesijansku svadbu započinje slaviti Otac čiji nam opis donosi Mt 22,1–14 (1977: 337–347).

¹⁰ Vargašević preuzima iz: ORÍGENES, *Comentario al Cantar de los cantares*, Ciudad Nueva, Madrid Bogotá-Buenos Aires-México-Montevideo-Santiago, 2007., br. 1, str. 31.

¹¹ Za 16. stoljeće usp. S. De Cobarruias Orozco, *Tesoro de la lengua castellana o española*, Madrid, 1611., str. 797. (<http://fondosdigitales.us.es/fondos/libros/765/797/tesoro-de-la-lengua-castellana-o-espanola/> 16. 3. 2019.): »Oni koji su si dali ženidbeno obećanje, bilo u sadašnjosti bilo za budućnost.« Za suvremeni španjolski vidi članak *Esposo*, -a u: Real Academia Española, *Diccionario de la lengua española* <http://lema.rae.es/drae/?val=esposo> (16. 3. 2019.).

¹² *Priustnost i parousia* (grč.) glavne su teme u *Knjizi Otkrivenja*, a označuje upravo živu i trajnu i djelatnu prisutnost, liturgijski rečeno ona je Isusov dolazak koji se događa upravo sada – u kraljevanju, u svećeničkoj žrtvi, u Tijelu i Krvi, Duši i Božanstvu – kad god kršćani slave euharistiju; usp. Hahn, Scott. 2017. *Gozba Jaganjčeva*, Split: Verbum (146).

¹³ Aludirajući na Pavlov tekst: *Nisam dostojan zvati se apostolom jer sam progonio Crkvu Božju*. (1 Kor 15,9; usp. Gal 1,13; Fil 3,6).

Dakle, može se reći da je Isusovo poslanje proslava zaruka s čovječanstvom (1977: 337–347), koja se zbiva u velu mesijanskog misterija, pashalne (svadbene) gozbe, koju nam je sam navijestio „uzevši lik sluge“ (Fil 2, 6–11). Gledajući na globalnoj razini, Crkva je danas u zaručničkim odnosima s Gospodinom, i u vremenu je *pustinje, posta, pripreme*, no također svojom mukom, smrću i uskrsnućem ostavio je predokus one svadbe, onog jedinstva¹⁴ koje je pripremljeno za nas i *prije postanka svijeta* (usp. Ef 1+), upravo po sakramentu euharistije u kojoj primajući Tijelo Kristovo postajemo jedno s njim. Stoga gledajući na dnevnoj razini, sudjelujući na slavlju sv. mise sudjelujemo u svojoj svadbi, za koju se moramo *pripremati, postiti*, kako bi je na ispravan način proslavili.¹⁵ Sve to uvodi nas u *Knjigu Otkrivenja*, čija je vrsta apokaliptična, a sadržaj smjera prema novom Jeruzalemu, odnosno prema *nakićenoj, opremljenoj zaručnici* (usp. Otk 19,7; 21, 2,9).

3.2.3. Svadbena gozba

Govoreći o metafori ili pak o analogiji¹⁶ Zaručnika – Krista i Zaručnice – Crkve poslužiti ćemo se Krstiteljvom misli o Kristu kao zaručniku: »Tko ima zaručnicu, taj je zaručnik. Ali zaručnikov prijatelj koji stoji i sluša ga, od srca se veseli zaručnikovu glasu. Ovo je moje veselje sad doseglo vrhunac. On mora rasti, a ja se umanjivati!« (Iv 3, 22–30). Evanđelist ističe Krstiteljevo svjedočanstvo koje je usmjereno na Isusa, zaručnika koji je došao slaviti mesijansku gozbu, a on se kao njegov prijatelj raduje i veseli, jer je u Duhu vidio kako Isus zaručnik (Rebić 1977: 337–347) uzima k sebi zaručnicu, novi Izrael. Sva Krstiteljeva svjedočanstva možemo pronaći u redcima Iv 1,30–33; 3,28. Usko povezano s tim, evanđelist Ivan, baš kao i Pavao, povezuje temu Isusa zaručnika s krštenjem (usp. Ef 5,26), pa Krstitelj i naviješta da će Isus zaručnik okupati svoju zaručnicu u vodi Duha Svetoga (usp. Iv 1, 33), kao što je Pavao tvrdio da je Isus okupao svoju zaručnicu Crkvu u kupelji svoje krvi. S obzirom na to da je pisac Ivanova evanđelja i *Knjige Otkrivenja* najvjerojatnije isti, primjećuje se neponovljiva

¹⁴ Misli se na jedinstvo između muškarca i žene o čemu čitamo u Post 2,18–24; Ef 5, 21–33.

¹⁵ Pod pripremom se misli na sakramente krštenja i ispovijedi (svadbena odjeća: usp. Mt 3,8; 5,20; 7,21; 13,47; 21,28), također i na preporuku Crkve za euharistijski post* (cilj mu je vjernike pripraviti na euharistijsko sjedinjenje s Bogom); usp. Zakonik kanonskog prava, kanon 919.

¹⁶ Usp. Primorac, Zoran, Ule, Andrej. 2006. Mjesto i uloga metafora u kompleksnom i pojmovnom mišljenju, u: *Časopis za filozofiju* (21–59). Autori se bave problematikom i odnosom metafore i analogije koje odigravaju veliku ulogu u tematskom razmišljanju i hermeneutskom tumačenju teksta. Iako ne rabe biblijski tekst, ukazuju da uloga metafore ili analogije unosi svjetlo u tumačenje biblijskog teksta prema načelima povijesno-kritičke metode.

povezanost, jer u Otk pisac opisuje Krista pobjednika kao zaručnika kojega njegova zaručnica – Crkva – nestrpljivo čeka. Ona je predstavljena kao neobično lijepa zaručnica, okićena sjajnim nakitima i obučena u sunčano svijetla odijela, primjećuje Rebić (1977: 337–347). Također, pisac opisuje borbu između *velike bludnice* i *janjeta*, iz koje janje izlazi kao pobjednik, čijim se završetkom sabiru svi koji su ostali vjerni, oblače bijele haljine oprane u krvi janjetovoj (7, 9–14) i tada nastupa vječno slavlje, dugo očekivana, najavljena, mesijansko-eshatološka svadba (usp. Otk 19,6–8). Iz toga se daje zaključiti da je Krist svojom smrću na križu, tj. prolijevanjem krvi oprao svoju zaručnicu kako bi mu mogla izići ususret. I to je tema *Knjige Otkrivenja* – priprema i sama svadbena gozba. Možemo uočiti da je cijela Biblija zapravo prožeta zaručničko-svadbеним odnosima, pri čemu *Knjiga Postanka* počinje od početka, pripreme, zaruka, svadbe, a *Knjiga Otkrivenja* od svadbene gozbe i završnog slavlja, završnog pečata i ujedinjenja Krista i Njegove žene.¹⁷

Što reći, *mogu li svatovi postiti dok je zaručnik s njima?* I danas se čini kao da je i dalje sve obavijeno mesijanskom tajnom. Tajnom Božjeg Kraljevstva koje nam je u evanđelju naviješteno i uspostavljeno rođenjem, djelovanjem, smrću i uskrsnućem Isusa Krista, te traje i danas, a kao neki znak ostavljena nam je trajna Kristova prisutnost u presvetoj euharistiji. Nadovezujući se na konkretnu polemiku o postu u borbi s tadašnjim sunarodnjacima, Isus se, prema Dugandžiću, pokazuje kao borac za Božju volju protiv svake ljudske uskogrudnosti, kao navjestitelj novog vremena, koje zahtijeva i nov način djelovanja (usp. Schnackenburg 1997: 39). Upravo je ta Njegova prisutnost u euharistiji ono novo što čini (usp. Otk 4,5). Bog nije više daleki Bog kojemu smiju prići samo veliki svećenici, jednom godišnje. Isus svojim uskrsnućem kida hramsku zavjesu i čini onaj most koji povezuje svaku osobu s Ocem nebeskim. Upravo ono za čim su žudjeli naši praoci, upravo je to ono što su tražili, čekali, zbog čega su održavali sve one religijske prakse. Promatrajući i uspoređujući židovsku tradiciju slavljenja Pesaha i kršćanskog slavlja Pashe, odnosno sv. mise ili lomljenje kruha, neosporiva je sličnost, pri čemu prigovor na post i Isusov odgovor, u svjetlu Isusova raspeća i uskrsnuća u tadašnjem narodu, potpuno gubi važnost, ali i sva simbolika i metaforika koju je taj narod imao za praksu kao Zakon i Proroke, kao da je

¹⁷ „Valjana ženidba među krštenima naziva se samo tvrdom ako nije izvršena, a tvrdom i izvršenom ako su ženidbeni drugovi međusobno na ljudski način izvršili bračni čin po sebi prikladan za rađanje djece, prema kojemu je po svojoj naravi usmjerena ženidba i kojim ženidbeni drugovi postaju jedno tijelo.“ (kan 1061)

Bog želio pokazati istinsku vrijednost i napokon dobiva težinu.¹⁸ Polemiku o postu i o svadbenoj gozbi završavamo ovdje, jer ulazeći u *Knjigu Otkrivenja* zadirali bismo u nju mnogo više nego što obuhvaća naša tema. Sukladno rečenomu, svadbena gozba slika je sintagme „već da, još ne“, koja označuje Kristovu trajnu prisutnost. Kao što je već naglašeno, svadbena gozba već je došla s rođenjem Isusa Krista i trajno se slavi Njegovim uskrsnućem, u kojem sudjelujemo i sami odlaskom na sv. misu. Gnilka (1990: 141) tvrdi: „Božja vladavina je središte i nutarnja bit Isusova naviještanja. Njegova povezanost s Božjim kraljevstvom je toliko bitna da se ne ograničava samo na njegovo naviještanje nego obuhvaća cjelokupno njegovo djelovanje.“ (Lujić 2018: 373–383) S tim u vezi, upravo su zato Židovi postili, da požure Božju vladavinu koja će uništiti sve one koji ne vjeruju, koji ne opslužuju Božji zakon, pa se može razumjeti njihov gnjev na Isusov odgovor. Isus je dao do znanja tko je, ali ga nisu mogli prihvatiti jer se nije uklapao u onaj okvir u kojem su ga očekivali kao Mesiju, kralja, kroz krv i borbu. Međutim, sintagma Božje kraljevstvo unaprijed daje do znanja da u svom teološkom središtu ima Boga „čija je vladavina kvalitativno drugačija od vladavine ljudi, a ta obilježja iščitavaju se u osobi Isusa Krista“ (Lujić 2018: 383).

Sad kad znamo da je svadbena gozba jedna od metafora za Božje kraljevstvo, koje je sam Isus Krist, zaključujemo da dolaskom Krista, smisao i cilj posta dobiva potpuno novo značenje. Smisao više nije slijepo održavanje Zakona, a cilj nije briga samo za vlastito već za tuđe dobro, baš kao kad se dvoje vole – žele postati jedno i svega će se odreći radi te neprolazne ljubavi. Zato je Božje Kraljevstvo, s biblijskog stajališta, nezamjenjivo mjerilo cjelokupne stvarnosti (2018: 408).

4. Uloga metafore u Isusovoj polemici

Nakon istraživanog odlomka zaustavit ćemo se na ulozi metafore zaručnika i svatova. Žanr ovog odlomka povezuje se s ozdravljenjem uzetoga (Mk 2,1–12). Ta činjenica Isusove djelatnosti izazvala je polemiku između Isusa i farizeja. U prilog tom žanru koji se također povezuje s oproštenjem grijeha nadovezuje se i poziv Leviju (Mk 2,13–17).

¹⁸ Usp. Da-Don, Kotel. 2004. Židovstvo. Život, teologija i filozofija., Zagreb: Profil, 168–192, pri čemu ćemo istaknuti običaj čitanja na Pesah *Pjesme nad pjesmama*, čija je radnja smještena u proljeće, u doba Pesaha čime se aludira na Kristovu muku, smrt i uskrsnuće kao ponovnu uspostavu zaručništva Gospodina i naroda.

Isus kroz životnu sliku opisuje nevidljivu, ali dosežnu stvarnost. Na ovom mjestu metafora odigrava veliku ulogu. Ona je stilska figura. Isus se koristi metaforom poput starozavjetnih proroka. Tom lateralnom figurom Isus opravdava svoje postupke pred teološkim protivnicima koji su ga počeli smatrati rušiteljem vjerske tradicije i običaja (Zovkić 2018: 17–18). Prema Zoranu Primorcu i Andreju Uleu metafora ima eksplanatornu, a ponekad i heurističku ulogu u znanstvenoj interpretaciji teksta. Dakako, uz metaforu zamijećena je slična uloga analogije kompleksnog mišljenja ili pomoćni element objašnjenja u pojmovnoj strukturi (usp. Primorac, Ule 2006: 21–59).

Analogija koja je izvorno *verbum Domini* određuje i životnu situaciju zajednice (prema EB 1281–1284, 41–42). U tom kontekstu pokušali smo kroz egzegezu istraživanog odlomka doći do problema između farizeja i Isusovih učenika. Čini se da je ta novonastala situacija zbog novog Isusova nauka stavila učenike pred veliku dilemu. Nastao je zaplet koji raspliće sam Isus. On se k tome služi metaforom. *Zaručnik, zaručnica i svadba* tri su metafore koje zapravo ulaze u jednu analogiju. Napetost polemike stižava se nakon stilske uporabe metafore. Ona postaje *okidačem* u rješavanju spora. Prema tome, važna je njezina eksplanatorna uloga koja utječe na kompleksno pojašnjenje polemike o postu. Zapravo, sam problem posta nije toliko važan koliko je važna Isusova spasenjska uloga. Čitatelj saznaje da je Isus zaručnik koji je došao svojoj zaručnici.

Slobodni smo također primijetiti da metafora *zaručnika, zaručnice i svadbe* otkriva dublji smisao istraživanog odlomka. Drevna egzegeza pretpostavljala je da biblijski tekst sadrži više od jedne razine značenja teksta. Od crkvenih otaca kroz srednji vijek egzegeza je prihvatila literarni smisao te tri duhovna smisla (Popović 2005: 242). Prema tome, uzimajući Isusovu metaforu u obzir vidimo da ona ima posebno značenje kao stilska figura. Literarni smisao govori jednoznačno o *zaručniku*, ali metafora stvara jedan „most“ pomoću kojeg otkrivamo Isusov identitet u spasenjskom poslanju. O tome smo progovorili u dijelu koji se bavi hermenutikom (tumačenjem smislova) pojedinih pojmova.

Metafora kao stilska figura ima značajnu ulogu u samoj Isusovoj polemici. Kroz Isusovu metaforu događa se stilski obrat. Ona prekoračuje stilsku figuru kako bi spojila prošlost sa sadašnjošću (usp. Primorac, Ule 2006: 29). Osim toga Isusova metafora obistinjuje značenje *zaručnika, zaručnice i svadbe*. Isus ne samo da sebe uspoređuje s određenim pojmom, On to uistinu jest. Slično

se događa i u ostalim pojmovima. Tako situacijski zaplet postaje otkrivanje za čitatelja nevidljive poruke o spasenju.

Zaključak

Ovim člankom obratili smo pozornost na Isusovu metaforu o *zaručniku*, *zaručnici* i *svadbi*. Isusova polemika s farizejima, iako je na početku bila rasprava o postu između Isusovih i Ivanovih učenika te farizeja, otkriva važnu ulogu metafore. Pristupili smo istraživanju teksta prema načelima povijesno-kritičke metode, koja predlaže i literarnu analizu.

U tom pogledu metafora se javlja kao stilski figura. Ima eksplanatornu ulogu u znanstvenoj interpretaciji ovog odlomka. Dakako, uz nju je zamijećena slična uloga analogije kompleksnog mišljenja ili pomoćni element objašnjenja u pojmovnoj strukturi. Pomoću metafore otkriva se i duhovni smisao teksta. Isus ne samo da sebe uspoređuje sa zaručnikom, nego rabeći metaforu otkriva i svoj identitet. Metafora poput „mosta“ spaja prošlost sa sadašnjošću. Isus kao učitelj (*rabbi*) koristi stilsku figuru kako bi prenio svoju nadvremensku poruku.

Literatura

- Alexander, David, Alexander Pat, ur. 1989. *Biblijski priručnik. Mala enciklopedija*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost/Grafički zavod Hrvatske.
- Berković, Danijel. *Biblijski motivi pustinje*. URL: <http://cbi.bizg.hr/wpcontent/uploads/2017/03/PUSTINJA.pdf> (16. 3. 2019.)
- Da-Don, Kotel. 2004. *Židovstvo. Život, teologija i filozofija*. Zagreb: Profil.
- Botica, Stipe. 1994. *Biblija i hrvatska kulturna tradicija*. Zagreb.
- Brown, Raymond E. 2008. *Uvod u Novi zavjet*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Dugandžić, Ivan. 2011. *Upoznajmo Bibliju*. Zagreb: Glas koncila.
- Dugandžić, Ivan. 2004. *Biblijska teologija Novog zavjeta*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Gnilka, Joachim. 1990. *Jesus von Nazaret. Botschaft und Geschite*. Freiburg-Basel.Wien: Herder.
- Hahn, Scott. 2017. *Gozba Jaganjčeva*, Split: Verbum.
- Harrington, Daniel J. 1997. *Evandjelje po Marku*, u: *Komentar Evandjelja i Djela apostolskih*. Sarajevo: Vrhbosanska katolička teologija.
- Hranjec, Stjepan. 2009. Ispunjenje funkcije književnosti (i) Božjom riječi prikaz knjige „Biblija i književnost – interpretacije“ Ane Pintarić. *Život i škola*, 22 (2), 55, 253.
- Jeruzalemska Biblija. Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz „La Bible de Jerusalem“*. Rebić, Adalbert, Fućak, Jerko, Duda, Bonaventura, ur. 2014. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

- Key facts about Bible access.* URL: <https://www.unitedbiblesocieties.org/key-facts-bible-access/> (26. 3. 2019.)
- Khoury, Adel Th, ur. 2005. *Leksikon temeljnih religijskih pojmova.* Zagreb: Prometej.
- Langkammer, Hugolin. 1977. *Evangelia według św. Marka.* Poznań-Warszawa: Pallottinum.
- Lujčić, Božo. 2018. *Biblijsko svjetlo vjere na putu života. Biblijske teme vezane uz egzistenciju suvremenog čovjeka.* Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Mrakovčić, Božidar. 2014. Teologija pustinja u Bibliji. URL: <http://biskupijakrk.hr/?p=1140> (14. 3. 2019.)
- Origenes. 2007. *Comentario al Cantar de los cantares.* Ciudad Nueva, Madrid Bogotá-Buenos Aires-México-Montevideo-Santiago, 1, 31.
- Popović, Anto. 2004. *Biblijske teme. Egzegetsko-teološka analiza odabranih tekstova Starog i Novog zavjeta s Dodatkom,* Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Popović, Anto. 2005. *Načela i metode za tumačenje Biblije. Komentar papina govora i dokumenata Biblijske komisije tumačenja Biblije u Crkvi.* Zagreb. Kršćanska sadašnjost.
- Primorac, Zoran, Ule, Andrej. 2006. Mjesto i uloga metafora u kompleksnom i pojmovnom mišljenju, u: *Prolegomena*, 21–59. URL: <https://hrcak.srce.hr/4020> (25. 3. 2019.).
- Rebić, Adalbert. 1977. Zaručnički i bračni odnos u službi novozavjetne biblijske poruke, u: *Crkva u svijetu*, 12 (4). URL: <https://hrcak.srce.hr/file/134567> (17. 3. 2019.)
- Schnackenburg, Rudolf. 1997. *Osoba Isusa Krista u četiri evanđelja.* Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Utley, Bob. Free Bible Commentary, Matthew 9, Paragraph divisions of modern translations. URL: http://www.freebiblecommentary.org/new_testament_studies/VOL01/VOL01_09.html (14. 3. 2019.)
- Utley, Bob. Free Bible Commentary, Mark 2, Paragraph divisions of modern translations. URL: http://www.freebiblecommentary.org/new_testament_studies/VOL02/VOL02A_02.html (14. 3. 2019.)
- Vargašević, Dražen Marija. 2013. Metafora »Krist – zaručnik« u svjetlu promišljanja o hermeneutici religioznoga jezika E. Jüngela i P. Ricoeura. *Diacovensia*, 21 (3), 413–430. URL: <https://hrcak.srce.hr/111472>. (16. 3. 2019.)
- Zovkić, Mato. 2018. *Isusove parabole. Slike o kraljevstvu Božjem.* Sarajevo: Katolički bogoslovni fakultet. Zagreb: Glas koncila.

THE ROLE OF METAPHOR IN JESUS' CONTROVERSY WITH THE PHARISEES (Mk 2:18-20)

Abstract

Arkadiusz KRASICKI

Theological-Catechetical Department of the University of Zadar
Ul. dr. Franje Tuđmana 24
HR – 23 000 Zadar
arkadiusz.krasicki@gmail.com

Ana ALBIN

Theological-Catechetical Department of the University of Zadar
Ul. dr. Franje Tuđmana 24
HR – 23 000 Zadar
ana.albin16@gmail.com

The Bible is the foundation of culture and literature. Even though it seems somewhat neglected today, it still emanates and shines with inspirational words and continues to be a model for literary movements. The Gospel is a literary genre in itself, and its author uses stylistic devices, such as the metaphor. The role of the evangelists as authors is also important. Using the historical-critical method, the passage Mk 2, 18-20 reveals the exceptional nature of the metaphor *fiancé*, *fiancée*, and *wedding* (i.e. wedding guests). The three metaphors make up a logical unit. With the help of that stylistic device, the reader can accept Jesus' teaching in which he conceals his identity. A polemic is just an expression or a reason for using a metaphor, which is a common expression in Jewish teachings. The metaphor that is used also becomes a "bridge" connecting the past with the present and thereby complements the limitations of the historical-critical method. Jesus not only spoke the investigated lines in the literal sense. They also contain a hidden spiritual meaning that indicates Christ's mission of salvation.

Keywords: Jesus, metaphor, spiritual meaning, polemic, exegesis